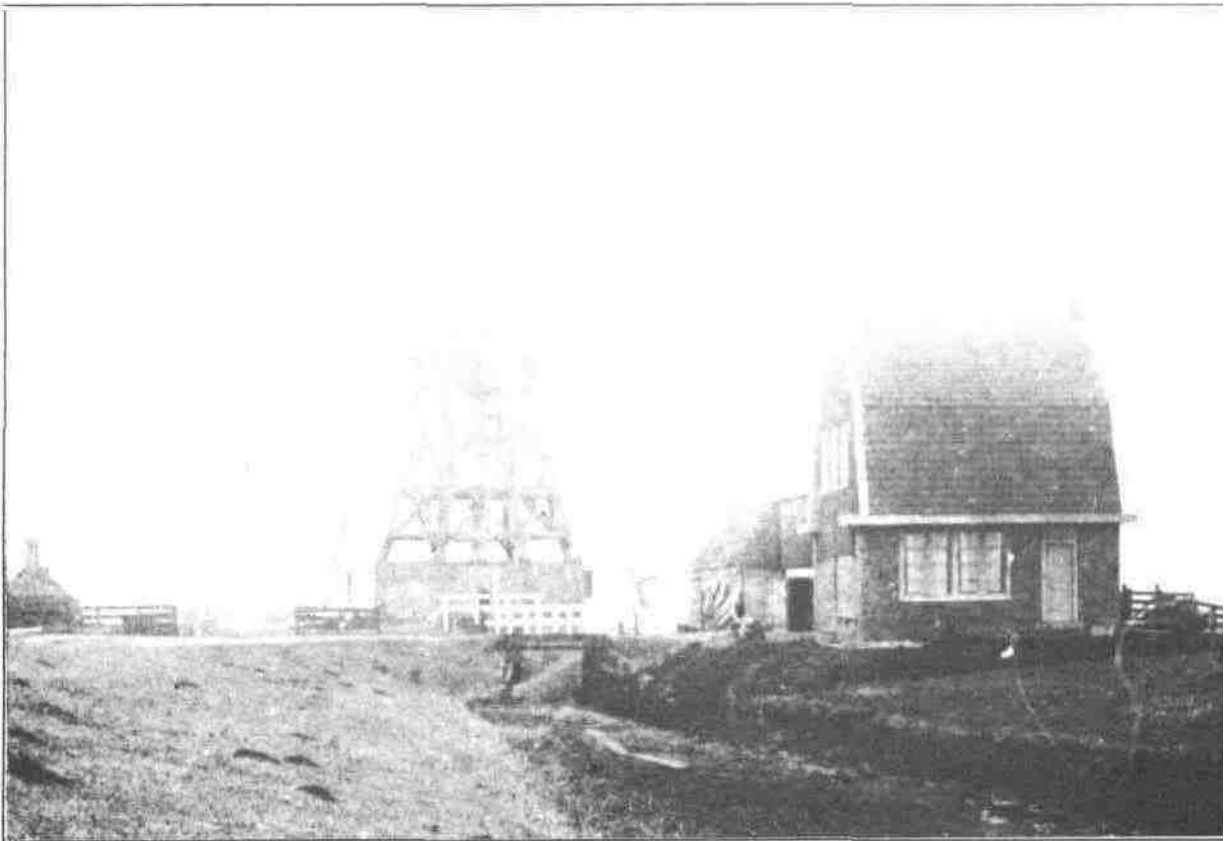

De Proostkoerier

Afbraak ondermolen 3e Bedijking 1921

De Proostkoerier

INHOUDSOPGAVE:

Inhoudsopgave.....	pag.	1
Van de Voorzitter.....	"	3
Nieuwe leden, Literatuur, Evenementen.....	"	4
Water. . . gemalen (II).....	"	5
Ontsluiting van de Hoeken (I).	"	13
Open monumentendag.....	"	17
Uit het dagboek van een dorpsdokter.....	"	18
Van de graafploeg	"	23
Archeologie - Wilnis/Oudhuizen anno 1832	"	24
Van de secretaris.....	"	28
Medewerkers gevraagd / cursus Paleografie	"	30

Redactie commissie:

LClaassen, Th. De Schrijver en F.J. de Wit

Redactieadres:

L.Claassen
Pr. Margrietlaan 54
3641 HE Mijdrecht
tel.:02979-83512

7e jaargang no. 3 - sept./okt. 1992

VAN DE VOORZITTER

In de vakantiemaanden hebben de activiteiten van onze vereniging enigermate stilgestaan. Thans aan het begin van het winterseizoen 1992 - 1993 zullen wij trachten de draad weer op te nemen en met nieuwe energie de vereniging te laten functioneren.

Er zijn een aantal onderwerpen waarop wij ons in de komende tijd in het bijzonder zullen concentreren. Enigen hiervan wil ik met name noemen.

EEN GIFT

Ter voorziening in de materiaal-kosten van het in te richten documentatie archief heeft onze vereniging van de Stichting B.S.B.-Fonds (voorheen de Stichting BondspaarbankMijdrecht) een donatie ontvangen van..... f 1.000,-!

Ook van deze plaats: **HARTELIJK DANK ! ! !**

HET VEENMUSEUM

De bemoeienissen met het Veenmuseum zullen in goed overleg met de Stichting, die momenteel het museum beheert, worden voortgezet. Aan het einde van het vorige seizoen hebben wij terzake een aantal gedachten met de Stichting besproken. Het woord is thans aan het Stichtingsbestuur. Wij hopen in de loop van de winter in een algemene ledenvergadering de resultaten met onze leden te bespreken.

DE CURSUS PALEOGRAFIE

Deze cursus is wat betreft de deelname reeds een succes. Tot onze spijt hebben wij een aantal aanmeldingen voor de cursus niet kunnen honoreren omdat het maximum aantal cursisten was bereikt. Wij beraden ons momenteel op de wijze waarop wij aan de wensen van anderen kunnen voldoen. Wellicht kan in het volgende seizoen opnieuw een dergelijke cursus worden gestart. Tevens onderzoeken wij de mogelijkheid om het cursuspakket uit te breiden met een cursus genealogie.

HET BELEIDSPLAN

Tijdens dit seizoen willen wij ook het beleidsplan dat wij in de afgelopen maanden hebben opgesteld ter discussie aan u voorleggen. Een van de punten, die dan zeker naar voren zal komen is de aanpassing van de statuten. Deze statuten zijn na een achttal jaren enigszins verouderd en behoeven naar de mening van het bestuur enige vernieuwing. Daarbij kunnen dan tevens de vereiste aanpassingen aan de nieuwe wetgeving ten aanzien van verenigingen worden doorgevoerd.

DE VERENIGINGSVOND

In verband met de cursussen op de dinsdagavond beraden wij ons momenteel de verenigingsavond te verplaatsen naar een andere avond. Van deze wijziging zullen wij u kennisgeven bij de uitnodiging voor de eerstkomende algemene ledenvergadering en in de plaatselijke pers.

TENSLOTTE

Bij de aanvang van het vorige seizoen kon ik schrijven dat het ledenaantal was opgelopen tot 180. Momenteel bedraagt dit 248 zodat in één jaar tijd een ledenwinst is geboekt van 68 leden. Wij zullen trachten met uw medewerking dit aantal binnen korte tijd te brengen op 300. Ons streefgetal ligt echter op ten minste 500 leden. Gaarne uw aller medewerking voor dit streven!

**De voorzitter,
P.C.Grundmann**

W E L K O M a a n N I E U W E L E D E N

Het is verheugend dat de uitbreiding van het ledental zich blijft voortzetten. Sedert het verschijnen van "De Proostkoerier" van juni 1992 konden wij opnieuw een 12-tal nieuwe leden inschrijven. Het aantal leden bedraagt momenteel 251.

Croon Meubelen - Mijdrecht
mevr. C. de Dood - Mijdrecht
W.Th. Fronik - Wilnis
J.R. Kokkelink - Wilnis
Th.H.I.M. Kooijman - Vinkeveen
J.M. van der Linden - Wilnis
A.J. Langelaar - Waverveen
J.D. van Selm - Vinkeveen
A. van der Vaart - Wilnis
G.V.B. Veenhof - Mijdrecht
A. Wierper - Wilnis
P.A.C.M. Zwitserlood - Wilnis

Ook deze nieuwe leden roepen wij toe:

" H A R T E L I J K W E L K O M "

LITERATUUR

Nieuw boek over de buurtschap De Hoef door H.W.Rademaker

Onder de titel: "Een wandeling langs de Kromme Mijdrecht" (van de Pondscoekersluis naar de Sluitkade), zal dit boek op 3 november a.s. om 20.00 uur in de Anthoniusschool te De Hoef ten doop worden gehouden. Nadere mededelingen volgen t.z.t. in de plaatselijke pers.

Het boek geeft een goed beeld van wat er links en rechts van de Kromme Mijdrecht was en nog is. Het krijgt een omvang van 84 pagina's met 152 afbeeldingen, formaat 20 x 20 cm en wordt gebonden in harde kaft. Het zal veel plaatselijk fotomateriaal bevatten, waaronder unieke opnamen, met bijbehorende teksten.

De prijs is laag gehouden en bedraagt f.29.95, excl. cvt. verzendkosten.

Bestellingen kunt U opgeven bij de samensteller, de heer H.W.Rademaker, Hoofdweg 45, 3641 PP Mijdrecht, tel.: 02979-86025.

Dit alles zolang de voorraad strekt.

Red.

Evenementen

De Evenementen commissie is er nog niet in geslaagd een bevredigend programma voor de komende maanden 'rond' te krijgen.

Zodra dat wel is gelukt hoort U daarover nader.

Red.

W A T E R . . . GEMALEN (II)

door L.Claassen, Mijdrecht

In het maart-nummer (1/1992) besloten wij ons artikel over de waterhuishouding in onze regio, met de mededeling dat er een stoomgemaal was geweest tussen de Oosterlandweg en De Hoef, ter hoogte van de nog steeds aanwezige Machinetocht, goed zichtbaar achter de dijk langs de Ringvaart die naast het eerste gedeelte van De Oude Spoorbaan loopt. Een lange en kaarsrechte waterweg. Wij moeten daarvoor terug naar de vorige eeuw.

En als we dan toch een stuk teruggaan in de geschiedenis, dan maar meteen op volgorde. De polder Groot Mijdrecht, met zijn gemaal Winkel aan de Waver, is de vorige keer al genoegzaam besproken: Thans dus over naar de bedijkingen in onze omgeving (zie kaart in het maart-nummer, pag.6).

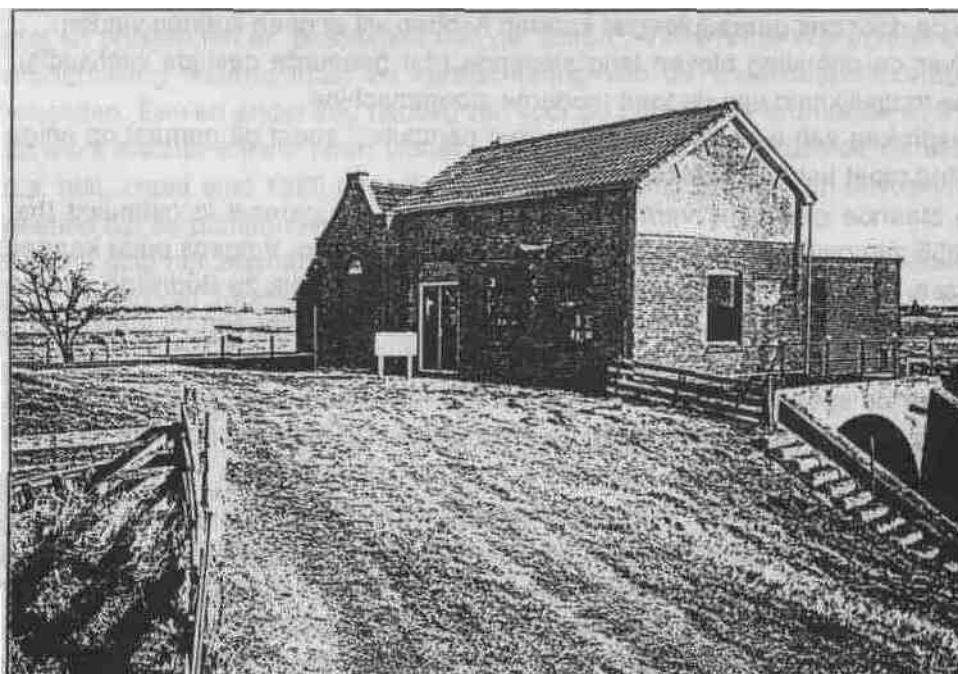
Een van de hoofdingangen, - uitgangen van ons watergebied

Eerste Bedijking

Nadat deze bedijking, groot 900 hectare, na diverse pogingen sedert 1794, in 1845 eindelijk was drooggemalen, werden de percelen eerst verhuurd en in 1852 door het rijk publiek verkocht. Eigenaren van het geheel werden toen de heren Mijnlief en Van Haeften.

Gewerkt werd met molens om het de polder droog te houden, maar dat lukte niet erg.

Daarom vroegen en kregen de eigenaren in 1862 vergunning om een stoomgemaal 'bij de Amstel' te bouwen. Dit werd het gemaal aan de Amstelkade te Amstelhoek, ongeveer tegenover de thans

Het oudste nog bestaande gemaal (1862) uit de regio. Amstelhoek-Eerste Bedijking

zo bekend geworden Cindu terreinen.

De molens verdwenen, maar het gemaal bestaat en werkt nog steeds (zie foto). De sterke stoommachine van toen bracht flinke verbetering in de waterhuishouding van de Eerste Bedijking.

In 1913 werd de stoommachine vervangen door een dieselmotor, waaraan in 1918 een electromotor werd toegevoegd, omdat er toen gebrek was aan ruwe olie (Wereldoorlog I).

Toen men weer voldoende olie kon kopen, werd de diesel opnieuw in gebruik genomen en pas in 1940 schakelde het waterschap geheel over op electromotoren.

Inmiddels is ook dit gemaal, nog steeds gehuisvest in het gebouw uit 1862, volledig geautomatiseerd en aangesloten op de hoofdcomputer van het waterschap in het kantoor te Amstelhoek, evenals trouwens alle andere gemalen in deze streek. Daarover later nog wat meer.

Tweede Bedijking

Het Octrooi van 1789 bepaalde dat de ingelanden van dat gebied (ca. 160 hectare) hun consignatiegelden (een soort grondbelasting van toen) in de kas van de Eerste Bedijking moesten storten. Deze bedijking zou daarvoor ook hun land droogmalen.

De twee genoemde eigenaren van de Eerste Bedijking voelden er echter bij nader inzien niets voor om ook dit werk ter hand te nemen. Mogelijk hadden zij de handen vol aan de instandhouding van het eigen, veel grotere, gebied.

Zij gaven de ingelanden van de 2e Bedijking een bedrag van f.20.000.- en daarvoor moesten zij het dan zelf maar uitzoeken. Wel was er de verplichting de gronden binnen vier jaar droog te leggen.

Voor de bemaling was in de plannen een vijzelmolen voorzien, uitmalend op de Ringsloot langs de Hollandse Bovenlanden en dus op de Ronde Venen. Was dit de Hollandse molen die heeft gestaan op de plaats waar later het fort Amstelhoek is gebouwd? Of zou er nog een andere molen in het gebied geweest zijn. Op de door ons geraadpleegde kaarten hebben wij er geen kunnen vinden.

De onderhandelingen over de uitmaling bleven lang slepende (dat gebeurde destijds veelvuldig), zodat men greep naar de mogelijkheid van de toen moderne stoommachine.

In de literatuur wordt gesproken van een stoomgemaal 'met persbuis', zodat dit gemaal op enige afstand van een afwatering moet hebben gestaan.

De ons ter beschikking staande gegevens vermelden niet wanneer het gemaal is gebouwd (het moet tussen 1852 en 1855 zijn geweest) en waar het precies heeft gestaan. Volgens oude kaarten die wij hebben nageplozen, was er een stoomgemaal aan de huidige Ringdijk 2e Bedijking, tussen de Kerkvaartbrug en Amstelhoek. Er liep daar vroeger, net als de Machinetocht aan de andere kant van de brug (zie 3e Bedijking), een brede, rechte wetering. Ook die is verdwenen.

Langs of op de dijk die later de spoorverbinding met Alphen a/d Rijn droeg, zal wel een weg(getje) geweest zijn als verbinding met de Mennonietenbuurt en Amstelhoek. De eerdergenoemde persbuis van het gemaal zal onder die weg/dijk door de uitwatering hebben gevormd op de Mennonietenwetering aan de andere kant. Mocht iemand het beter weten: graag Uw commentaar.

Verder lasen wij dat de "inwijding" van de nieuwe polder in oktober 1855 plaatsvond.

Een belangrijke rol in het geheel is hier gespeeld door de Commissaris des Konings, Mr. S. Baron van Heemstra, wiens naam als blijvend aandenken aan het gemaal werd gegeven.

Er werd voor de inwijding ook een gedicht gemaakt door Jan Bierman Jr. uit Thamen a/d Amstel.

Het kleine gemaal van de 2e bedijking aan de Ir. Verhoefweg

Wij citeren hieruit enkele coupletten, waarin Van Heemstra wordt geprezen en waaruit wederom het ontzag blijkt dat men indertijd voor het water koesterde.

Voorts lezen wij in de literatuur dat het stoomgemaal nadat ook de 3e Bedijking tot stand was gebracht, in 1863/64 zijn dienst had gedaan en kon worden gesloopt.

De afwatering van het gebied zou verder via de 3e Bedijking lopen en wel door middel van een duiker onder de Kerkvaart.

Ongeveer 10 jaar geleden is deze duiker - die men tegen het einde van de vorige eeuw toch maar even, zonder hulpmiddelen van betekenis, had aangelegd - vervangen door een klein gemaal aan de Ir.Verhoefweg langs de Kerkvaart (zie foto).

Derde Bedijking

Al in 1789 was bepaald dat er na 60 jaar(!) een verslag over de toekomstige Derde Bedijking moest verschijnen. Dit verslag kwam prompt in 1849 gereed.

Van het 733 hectare grote gebied, moest toen

nog 133 hectare worden verveend, hetgeen volgens zegslieden 20 jaar in beslag zou nemen.

Gedeputeerde Staten konden zich met een dusdanig uitstel niet verenigen en in 1851 werd bij Koninklijk Besluit bepaald dat vóór 1 januari 1854 een plan tot droogmaking moest zijn gemaakt, terwijl een jaar later de ringdijk gereed zou moeten zijn en in 1856 met de bemaling zou moeten worden begonnen.

De bedijking kwam met geringe vertraging in 1856 gereed.

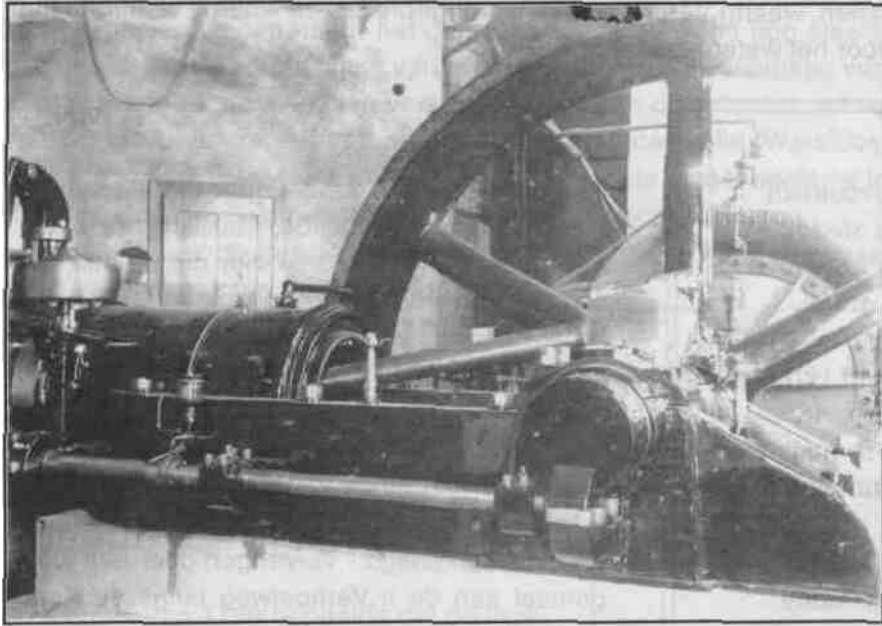
Vervolgens kwam er van de eigenaren der nog niet verveende gronden een verzoekschrift om uitstel en ontstonden er problemen met de "buren": Vinkeveen, Waverveen en Abcoude, die van de droogmaking wateroverlast en verslechtering van de waterkwaliteit (zoutgehalte) in hun gebied vreesden. Een en ander zou nadelig zijn voor de belangrijke turfmakerij in Vinkeveen en omgeving. Er werd slechts enkele jaren uitstel verleend en de minister deelde de bezwaren van Vinkeveen c.s. niet, zodat eind 1860 door de ingelanden van het gebied een uitvoerend comité werd samengesteld dat de plannen nader moest uitwerken.

Daarna ging het allemaal redelijk snel. Op 27 november 1861 werd de bouw van twee vijzelmolens aanbesteed die zouden moeten gaan uitmalen op de Kromme Mijdrecht nabij het zuidelijk einde van de Mijdrechtse Hoofdweg.

De heren H. en S.Kort, aannemers uit Ouderkerk a/d Amstel kregen tenslotte de order voor f.61.300." in totaal.

De bovenmolen (aan de kant van de Kromme Mijdrecht) kwam gereed in 1862 en de ondermolen (aan de polderkant) in 1863. Van de beide molens, die inmiddels zijn verdwenen, treft U afbeeldingen aan op de fotopagina's van dit blad.(bij B en D)

Intussen was ook besloten ter ondersteuning van de molens een stoomgemaal te bouwen. Om de een of andere reden kwam dat niet te staan bij de genoemde molens, maar aan de andere(westelijke) kant van de polder. Zoals eerder gezegd, aan het einde van de daar liggende Machinetocht.

Het gebouw voor het stoomgemaal werd voor f.30.900.- door aannemers uit Nieuwveen en Breukelen opgetrokken. De machinerie werd gebouwd en geplaatst door een Amsterdamse leverancier voor de prijs van f.14.400.-

De eerste proefmaling had plaats op 26 januari 1863 en de inbedrijfstelling geschiedde op 12 februari van dat jaar. Dat is dus bijna 130 jaar geleden.

Dit gemaal heeft met wisselend resultaat meer dan 50 jaar gedraaid en wel tot 1921.

Helaas zijn wij er tot dusverre niet in geslaagd een afbeelding van het gebouw op te sporen. Van een stoomgemaal dat 58 jaar heeft gewerkt zullen toch zeker wel eens foto's zijn gemaakt en we blijven dus hopen er t.z.t. een tegen te komen.

Dank zij de medewerking van de heer H.Berkelaar(76), zoon van een vroegere machinist van het stoomgemaal en zelf tot 1980 machinist van het nieuwe gemaal, dat wij aanstonds gaan bespreken, alsmede de hulp van de heer W.Winkel, beiden uit Mijdrecht, kunnen wij wél een afbeelding van een deel van de gebruikte stoommachine publiceren (zie foto boven), alsook andere opnamen uit 1920/21 (zie fotopagina).

De stoommachine waarover wij het hebben, loosde dus via de Ringvaart op de Kerkvaart en vervolgens door middel van de Pondschoekersluis op de Kromme Mijdrecht.

De combinatie zorgde ervoor dat de polder al in 1864 droogviel en korte tijd later verkaveld en verkocht kon worden.

Met het verstrijken van de tijd waren de betrokkenen toch steeds minder tevreden met de situatie, maar het duurde toch tot 1920 voordat werd besloten de zaak grondig te herzien.

Intussen waren de technieken natuurlijk aanzienlijk verbeterd en kon men allerwege hogere eisen stellen.

Al het bestaande zou worden gesloopt en vervangen door een nieuw en krachtig gemaal op de plaats van de oude molens.

Op de voorplaat van dit nummer kunt U zien dat de ondermolen in 1921 al van zijn buitenbekleding was ontdaan.

Op de fotopagina ziet U de molen in al zijn glorie, gefotografeerd vanaf de polderzijde.(foto D)

Deze foto, alsmede die van het onderstuk van de bovenmolen, werden welwillend in bruikleen ter beschikking gesteld door Mw.M.W. van de Gronde uit Mijdrecht, waarvoor onze dank.

Het huis rechts op de voorplaat is ook omstreeks 1920 gebouwd en wel voor machinist Berkelaar Sr. Het is het enige object dat alle latere veranderingen heeft overleefd; het staat er nog steeds!

Waar de grote ondermolen had gestaan bouwde men, waarschijnlijk met gebruikmaking van het fundament en een deel van de onderbouw, een zuiggasgemaal (zie fotopagina bij A).

Tevens drukken wij een foto af van de bouw van de persleiding naar de bovenmolen (foto C).

Een zuiggasmachine was toen weer het nieuwste. Geen stoom, maar uit kolen gestookt gas dreef de machine aan.

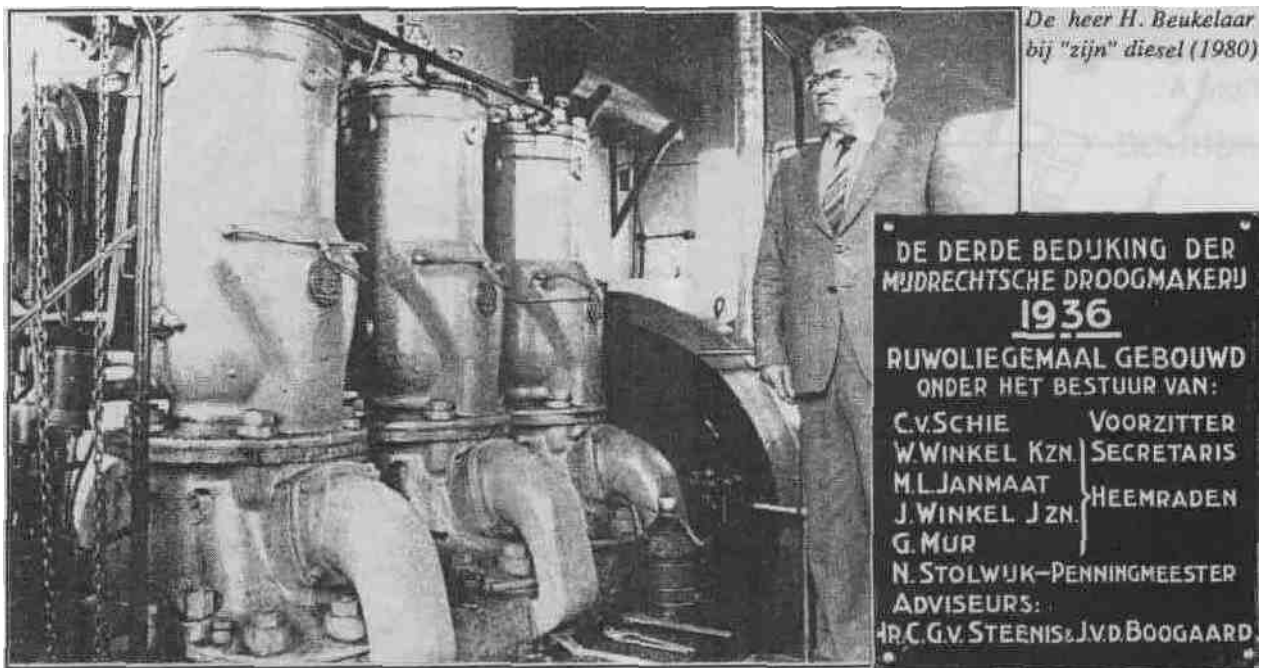
De bovenmolen (genaamd de molen van Van Rossum), werd voor de helft afgebroken en het on-

derstuk dat als woning was ingericht (zie foto B), bleef tot ca. 1990 in stand en werd toen, bij de hierna te bespreken zoveelste reconstructie, eveneens gesloopt.

Voor een foto van de complete bovenmolen, die wij tot nu toe niet hebben kunnen vinden, blijft tot op het laatste moment een plaatsje op de fotopagina gereserveerd!

Het zuiggasgemaal bleek qua onderhoud en bedrijf aan de dure en gecompliceerde kant, zodat al in 1936 werd besloten over te schakelen naar dieselbedrijf (Kromhoutdiesel; zie foto).

Ter gelegenheid van deze omschakeling is een gevelsteen in het gemaal gemetseld. Ook daarvan vindt U hieronder een afbeelding.

Naast het zuiggasgemaal werd een nieuw gebouw(tje) opgetrokken (zie fotopagina E), waarin de eerder genoemde dieselmachine kwam te staan, die in 1962 werd vervangen door electromotoren. Dit gemaal heeft dienst gedaan tot 1990. Dus ook weer ruim 50 jaar!

Toen kwam in de plaats van het oude een volledig geautomatiseerd elektrisch gemaal tot stand met twee pompen die elk een capaciteit hebben van 50.000 liter water per minuut! Ook hier gold dat het oude gemaal pas kon worden gestopt na gereedkoming van het nieuwe. Het malen moest immers steeds kunnen doorgaan.

Daar er voor wat betreft de plaatsing van het nieuwe gemaal weinig keuze was - het moest op de plaats van het oude komen - besloot men tot het installeren van een noodgemaal(tje). En waar kwam dat? Juist, U begrijpt het al. Op de plaats van het vroegere stoomgemaal aan de kop van de Machinetocht.

Dat was dus in 1989/90 en velen van U zullen de pompinstallatie bij een fiets- of auto-tochtje langs de Oude Spoorbaan, vast wel eens hebben gezien of gehoord. Na gereedkoming van de overschakeling aan de Hoofdweg in 1990, werd het noodgemaal weer weggehaald.

Op de fundamenten van het zuiggasgemaal werd in 1962 een transformatorhuisje gebouwd nodig voor de electromotoren die in dat jaar in het toenmalige diesलगemaal zijn geïnstalleerd.. Dat staat er nog; het bedient nu het nieuwste gemaal.

Het oude gemaal werd afgebroken. Er was weer een monument(je) verdwenen.

Het machinistenhuis was nu ook niet meer nodig en werd door het waterschap aan een particulier verkocht.

(vervolg op pagina 12)

FOTOPAGINA

Foto A.

Foto D.

Foto B.

Foto C.

Foto E.

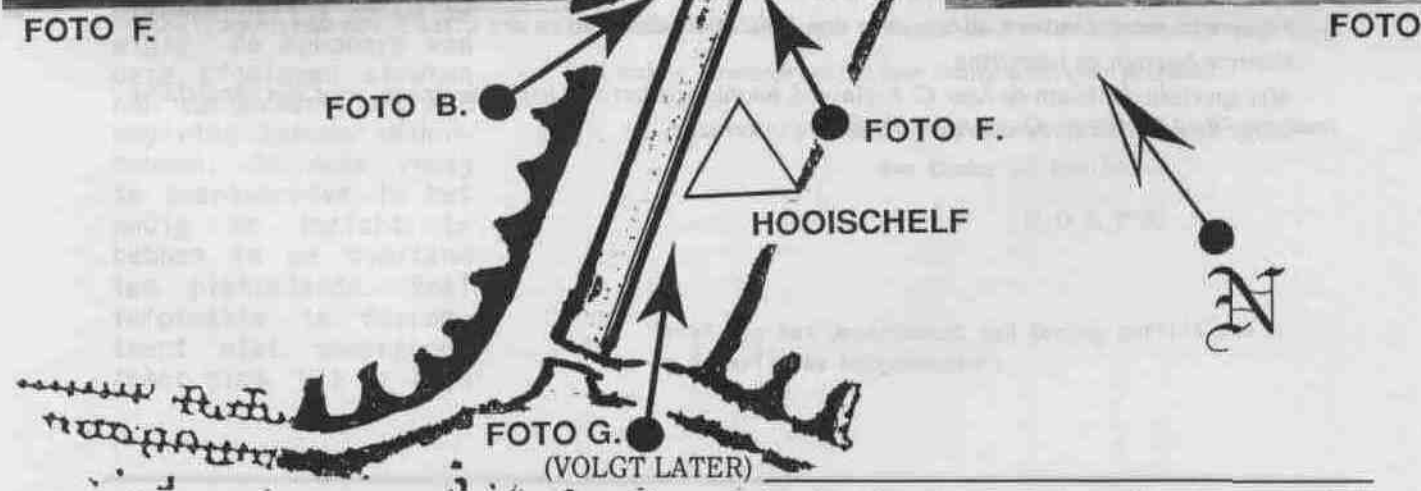
RECONSTRUCTIE-TEKENING

FOTO F.

FOTO

KROMME MIJDRECHT

Als je dan nu ter plaatse met je rug naar de voorzijde van het voormalige machinistenhuis gaan staan, kijk je naar het stevige hekwerk dat het elektrische gemaal omringt en kun je je nauwelijks indenken dat zich op dat kleine stuk grond een waterschaps-geschiedenis van 130 jaar heeft afgespeeld.

De reconstructie-tekening op pagina 11 verduidelijkt de vroegere situatie

*Het huidige gemaaltje kan
100.000 liter water per
minuut verzetten!
De twee pompen bevinden
zich ondergronds*

Behalve een aantal kleinere inrichtingen, resten in deze serie nu nog de grotere gemalen De Ruiter aan de Demmerikse kade; het gemaal aan de Amstelkade onder Wilnis en het gemaal Padmos eveneens te Wilnis aan de Padmosweg.

De Ruiter dateert uit 1923, weliswaar op de plaats waar voorheen de Demmerikse molen stond, maar nieuw gebouwd. De Amstelkade/Wilnis (dit ter vermindering van verwarring met de Amstelkade/Amstelhoek), is een in 1931 gebouwd nieuw gemaal, ook al weer ter vervanging van een molen. Gemaal Padmos dateert eveneens uit 1923 en is in 1985 vervangen door een volledig geautomatiseerde inrichting.

Over dit alles meer in onze volgende en laatste aflevering in deze serie.

(slot volgt)

Geraadpleegde literatuur:

- *De Ronde Venen ... een omgekeerde wereld*, door E.J.Rinsema(1986)
- *Van Wildernis tot Ronde Venen*, door drs. A.Bloed, dr. L.R. Mur en H.W.van Soest(1984)
- *Mijdrecht, meer dan veen alleen*, door drs. E.A.G. van den Bent en drs. C.M.P.F, van den Broek (1985).
- *Diverse kaarten en rapporten.*
- *Met speciale dank aan de heer C. Kleinveld, hoofdopzichter van het Waterschap, voor zijn rondleiding langs de gemalen en de daarover verstrekte informatie.*

De ontsluiting van de HOEKEN I.

door P.C. Grundmann, Wilnis

Inleiding.

In de loop van circa tien eeuwen hebben zich in onze streken door menselijk ingrijpen zeer grote veranderingen voorgedaan, die tot op de dag van vandaag in het landschap zichtbaar zijn. Om er enkelen te noemen: de ontginning van de woeste gronden in de middeleeuwen; de op grote schaal toegepaste verveningen en de daarop volgende droogmakerijen; de betere waterbeheersing door de toepassing van stoom- en elektrische bemaling van de polders; en als laatste de ruilverkavelingen. Dit alles heeft er toe geleid, dat het oorspronkelijke landschap met zijn flora en fauna vrijwel geheel verloren is gegaan. Maar tevens heeft het een aantal namen opgeleverd die het gevolg zijn van deze werkzaamheden. De meestvoorkomende aardrijkskundige naam is het woord "hoek" in verschillende samenstellingen.

In de Grote van Dale, het groot woordenboek der Nederlandse Taal, wordt onder het woord "hoek" o.a. verstaan: "een in het water uitstekende landtong". Met vrijwel een zelfde omschrijving komen de synoniemen "kaap", "hoorn" en "hom" voor. Uit aardrijkskundige namen kennen wij ze allen terug n . l . : Hoek van Holland, Kaap de Goede Hoop, Uithoorn, en Avenhorn.

Deze aardrijkskundige namen komen ook in onze streken regelmatig voor. Wij noemden reeds Uithoorn, maar ook Liefkenshoek, Amstelhoek, de Hoek van Westveen en de Hoek van Spengen zijn geen onbekende namen. Over deze door water uitstekende landtongen gaat dit artikel.

De situatie ten plattelande in 1815

's Gravenhage, den 24sten Julij 1815.

Het kenmerkende van deze aan ten minste twee zijden door water omsloten stukken land is dat zij geen goede verbindingen over land hadden noch met het achterland noch met de tegenover gelegen gebieden. Voor een aantal van deze hoeken is de ontsluiting eerst aan het begin van deze eeuw tot stand gekomen.

De vraag rijst dan natuurlijk op welke wijze de bewoners van deze afgelegen streken hun contacten met hun omgeving hebben onderhouden. Om deze vraag te beantwoorden is het nodig om inzicht te hebben in de toestand ten plattelande. Veel informatie is daaromtrent niet voorhande, zeker niet uit de tijd

De zamenstelling eencr algemeene volledige Iteneraire, die ten nutte van 's lands dienst wordt vervaardigd, en levens tot oogmerk heeft om, in onderscheidene gelegenheden de billijke belangen der bijzondere districten of gemeenten van het Koninkrijk, met gegronde kennis van zaken te kunnen beoordeelen, maken het noodig omtrent onderscheidene objecten iedere gemeente betreffende, berigten in te zamelen, welke, zoo ik vertrouw, het naauwkeurigst en met de meeste promptitude zullen kunnen geleverd worden door de respectieve plaatselijke regeringen zelve; en het is tot dat einde dat ik u mijnheer de Burgemeester hier nevens doe toekomen een reeks van vragen. Welker beantwoording, voor zoo verre uwe gemeente kan aangaan, ik u inviteer achter ieder der vragen te doen stellen, en het aldus naar vereisch ingevuld stuk te adresseren aan den heer Gouverneur uwer provincie.

De Commissaris-Generaal voor het Departement
van Oorlogadinterim,

G O L T Z.

Brief van het Departement van Oorlog gericht aan
de Nederlandse burgemeesters

van de ontginningen. Hoewel bestemd voor militaire doeleinden geven de uitkomsten van een door het Departement van Oorlog in 1815 ingesteld onderzoek naar dé toestand in de gemeenten kort na de Franse overheersing, een bruikbaar inzicht. Door dat Departement werd via de provincies een vragenlijst met 38 vragen gezonden aan alle burgemeesters. De uitkomsten, voor zover het de provincie Utrecht betreft, zijn bewaard gebleven in het Rijksarchief te Utrecht.

Het genoemde jaartal 1815 is voor ons doel, het inzicht krijgen in de situatie in het verleden buiten de steden, gunstig omdat op dat moment de invloeden van de in de westelijke wereld opkomende industrialisatie nog niet merkbaar waren in Nederland. Ons land was een op zijn koloniën gerichte handelsnatie met een agrarische thuisfront.

De doorgaande wegen

Een van de vragen waarop bij genoemd onderzoek moest worden ingegaan en waaromtrent een opgave moest worden gedaan luidde:

"Wegen, strekkende naar de naast omliggende plaatsen en derzelve aard en gesteldheid in onderscheidene seizoenen, alsmede door welk soort van gronden, hetzij bouwland, weiland enz.
"Derzelve gemiddelde breedte in voeten, en lengte in uren gaans."

Op 15 augustus 1815 antwoordde de burgemeester van Mijdrecht, de heer van Doorn van Noordscharwoude, het volgende :

"Mijdrecht heeft een goede gepuinde weg breed 24 voeten, 1 uur gaans lang "waarmede men te Uithoorn komt, vanwaar een soortgelijke weg naar Amsterdam "geleid, beide door alle tijden des jaars passabel. Voorts heeft Mijdrecht "2 wegen, een naar Waverveen en Vinkeveen, en een naar Wilm's, beide 1/2 "uur gaans lang, breed 20 a 24 voeten, altoos passabel: maar de wegen van "Wilm's op Woerden, en van Vinkeveen op Utrecht, zijn zeer smalle zuwens, "bevattende eene ligte moerachtige grond, bij zware regen dadelijk door-"weekt wordende en alsdan volstrekt inpassabel, invoegen die wegen alleen "in 't beste van de zomer met rijtuig kunnen gebruikt worden, en men om "naar Utrecht te komen alsdan een groote omweg moet maken."

Over- wegen in andere richtingen wordt niet gesproken en dat is logisch want die waren er niet. Het is echter ook interessant om te zien wat door de burgemeester van Vinkeveen en die van Wilnis over hun ontsluitingswegen werd geschreven.

De burgemeester van Vinkeveen, de heer C. Kroes, antwoordde vrij uitgebreid op 14 augustus 1815. Hij deed daarbij tevens zijn beklag over het bestuur van de polder Oukoop gebruik makende van het feit dat de antwoorden door tussenkomst van de provincie zullen worden doorgestuurd aan het Departement van Oorlog. Hier volgt weer een citaat :

"De binnenweg door de gemeente is eene vrij harde gezandde weg, ten "allen tijden bruikbaar, ruim 1 uur gaans lang, 24 voeten breed, waarvan "het eene eind leid naar Waverveen en het ander naar Wilm's. Een der "uitwegen, die namelijk naar Amsterdam op Baanbrug (Baambrugse Zuwe, "red.), 1 uur gaans lang en 16 a 18 voeten breed, is thans nadat de "ingelanden daaraan grote kosten besteedt hebben ook meest altoos "redelijk bruikbaar; doch de andere uitweg (De Zuwe naar Ter Aa) op "Utrecht, slecht een groot half uur lang, is meest altoos onbruikbaar "moerassig en dit geeft eene zeer groote ongelegenheid aan de "ingezetenen, die van de 12 maanden ten minste 8 buiten gelegenheid zijn

"om Utrecht (de hoofdstad dezer provincie) te komen, haperende dit aan
"de ingelanden van Oucoop onder de gemeente Loenen, welken een eind wegs
"hebben van ruim 200 roeden, dat even slegt is als de voormelde Zuwen en
"dat op dezelve volgt, zonder het welk te maken, het verbeteren van deze
"Zuwen niets kan baten, doch het welk onder allerlei nietige uitvlugten
"geweigerd wordt te maken, waardoor dan ook deze Zuwen ongemaakt
"blijft."

De beantwoording van Wilnise burgemeester is niet gedateerd en ondertekend maar is wel enigszins beknopter van omvang maar laat over de toestand van de wegen geen twijfel bestaan.

"Wilnis heeft een weg naar Mijdrecht vast gepuind en gezand, breed 20 a
"24 voeten. Een weg op Vinkeveen en Ter Aa. Deze weg is tot Vinkeveen
"gepuynd en gezand, maar verder naar Ter Aa Zuw-weg, welke bij de minste
"reegen kwalijk kan worden gepasseerd en in het wintersaizoen in het
"geheel niet. Een weg naar Woerden, welke meede Zuw-weg is, eeven
"gelijk naar Ter Aa bij de winter en naajaar onbruikbaar zijnde. Deze
"weegen 18 a 24 voeten breed, zijnde alle deese weegen zeer losse.....
"en moerassige grond."

Uit het vorenstaande blijkt wel, dat de Ronde Venen in 1815 zeer geïsoleerd waren gelegen zeker ten opzichte van de Stad Utrecht waar het provinciale bestuur was gezeteld. Maar het toont tevens aan, dat naast de weg die de dorpen onderling verbond, in die tijd overal "Herenweg" genoemd en de beide ontsluitings wegen naar Amsterdam er vrijwel geen begaanbare verbindingen via land bestonden. Alle vervoer zowel van goederen als van personen geschiedde over het water. Er waren gezien de grondslag ook geen mogelijkheden voor dergelijk vervoer.

Geen agrarisch vervoer per paard en wagen

Uit de zelfde vragenlijst komt naar voren dat er in de drie gemeenten weinig paarden en wagens voorhande waren. Hier volgt een opsomming :

Mijdrecht : 8 wagens met 2 paarden, 8 karren met 1 paard;
Vinkeveen : 2 of 3 wagens voor 2 paarden, 6 of 7 kleine wagens of karren voor 1 paard;
Wilnis : 2 wagens met 2 paarden, 1 kar met 1 paard.

We komen dus aan maximaal 40 paarden in het gehele gebied. Dit is opmerkelijk weinig als men zou veronderstellen dat elk boerenbedrijf wel een paard en een kar zou hebben. Dit is een misvatting. Er waren in die tijd in het agrarische gebied circa 500 woningen aanwezig. Ook deze woningen worden specificieerd in de door de burgemeester gegeven antwoorden :

Mijdrecht : 34 groote boerenwoningen, 170 kleine boeren-, doch meest arbeiderswoningen;
Vinkeveen : 63 meest ordinaire (gewone, red.) boerenwoningen, 59 arbeiderswoningen waarvan sommigen 2 of 3 in een huis;
Wilnis ; 43 groote boerewoninge. 130 daggelders en burger woninge.

Als we dus uitgaan van ongeveer 140 grotere boerenbedrijven moet worden geconcludeerd, dat de aanwezige paarden in meerderheid niet voor het boerenbedrijf werden gebruik maar voor andere takken van nijverheid en personenvervoer.

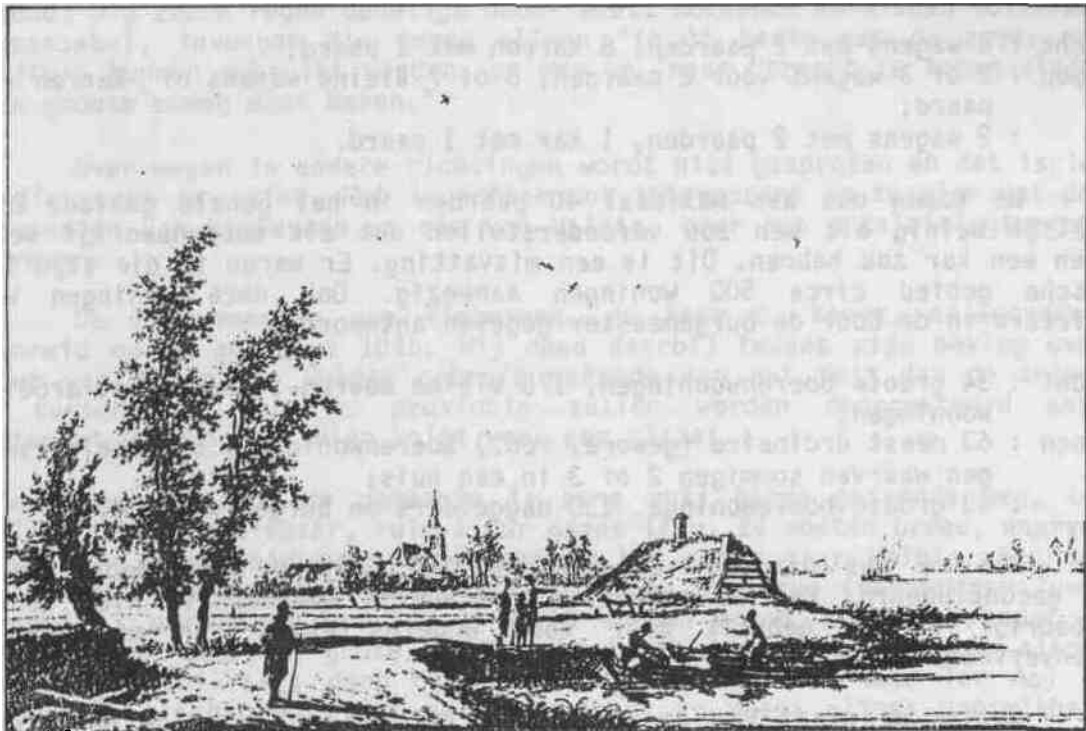
Gezien de staat van de wegen ligt het dan ook voor de hand, dat de bodemgesteldheid bedrijfsvoering met paard en wagen niet toeliet. Als op de wegen zwaarder vervoer in het landelijk gebied nauwelijks mogelijk was zoveel te

minder op het drassige land. Het is evenwel nog niet zo lang geleden dat de boeren in deze streken uitsluitend gebruik maakten van het water om hun bedrijf uit te oefenen. Door de grotere mogelijkheden die mechanische bemaling met zich mede bracht is in de loop van ca anderhalve eeuw een situatie gecreëerd die een grotere belasting van de cultuurgronden toeliet. Eerst door de ruilverkavelingen en de daarmee gepaard gaande waterpeil verlagingen zijn de laatste "vaarboerderijen" verdwenen. Maar zelfs heden ten dage wordt nog gebruik gemaakt van het water voor het vervoer van agrarische producten. Verscheidene tuinders in Vinkeveen brengen hun waren per boot naar de weg voor verder vervoer naar de veiling.

De behoefte aan vervoer per as

De behoefte aan het vervoer over wegen is daarom nooit erg groot geweest. De agrarische productie bestond hoofdzakelijk uit boter en kaas. De afvoer van deze boerderij producten geschiedde hoofdzakelijk met eigen vervoer per boot. Dit was ook het geval met het hooi dat meestal alleen voor eigen gebruik werd verbouwd. Door de eeuwen heen was turf het voornaamste "uitvoer product" en dat werd uitsluitend over water vervoerd. Dus voor het agrarische gebied was aan vervoer over land weinig of geen behoefte. Bovendien wist men niet beter want het was nooit anders geweest.

Anders was het gesteld met de dorpen waar naast het goederenvervoer ook het personen vervoer zich ging ontwikkelen. De burgemeester van Mijdrecht klaagt in 1815 dat de stad Utrecht moeilijk te bereiken is en dit zal voor anderen die zich toelegden op handel en nijverheid ook het geval zijn geweest. Daar werd het ontbreken van goede wegverbindingen zeker gevoeld. Maar toen de reeds aangeduide betere ontwatering zich ging doorzetten, werd ook in het agrarische gebied de behoefte aan wegvervoer gewekt en ging men vragen om ontsluiting van de afgelegen en geïsoleerde gebieden. Omstreeks 1900 werd de ontsluiting van de "**hoeken**" een bestuurlijk en financieel probleem dat speelde zowel bij de gemeenten als bij de waterschappen. Hierover echter in het vervolg van dit artikel meer.

Tekening van omstreeks 1800 van het dorp Mijrecht door Nicolaas Wicart. Deze prent geeft aan hoe we ons het landschap in die tijd kunnen voorstellen

Op zaterdag 12 september werd voor de vijfde keer de landelijke open monumen-tendag gehouden. In vele gemeenten in Nederland waren door beheerders van monumenten hun gebouwen voor het publiek opengesteld. Ook in de gemeente De Ronde Venen is veel aandacht besteed aan deze dag.

Reeds in een vroeg stadium had de gemeente, die organisatie verzorgde, de beheerders van monumenten en ook onze vereniging uitgenodigd aan de monumentendag mede vorm te geven. Van de zijde van onze vereniging is toegezegd het initiatief te nemen tot het organiseren van een fiets- en autotocht langs de opengestelde monumenten. De productie van het drukwerk alsmede de publiciteit verzorgde de gemeente. De routebeschrijving was samengesteld door de dames van Tol en Raadsveld en hadden daarvan veel werk gemaakt. Niet alleen de te bezoeken monumenten werden vermeld maar ook werd steeds verwezen naar bezienswaardige punten onderweg. Daarnaast was aan de beschrijving toegevoegd de door de voorzitter samengestelde informatie van elk der te bezoeken monumenten.

Begunstigd door aangenaam nazomerweer hebben velen de uitgezette route geheel of voor een deel gevolgd, waarbij steeds een van de zeven opengestelde monumenten alsmede het Veenmuseum in Vinkeveen kon worden aangedaan.

De route begon in de Gereformeerde Kerk in Wilnis waar het typisch Engelse Beverton orgel kon worden bezichtigd en beluisterd. In het bij de kerk behorende gebouw De Schakel was door de Historische Vereniging een uitgebreide tentoonstelling opgesteld die speciaal was gericht op de te bezoeken monumenten. Ruim 200 belangstellenden bezochten deze expositie.

De tocht voerde voorts langs de Nederlandse Hervormde Kerk en de Veenmolen. Onderweg kwam men langs de gerestaureerde boerderij Oudhuijzerweg 42 en de (nog) niet gerestaureerde zeer oude boerderij Veldhuis 2.

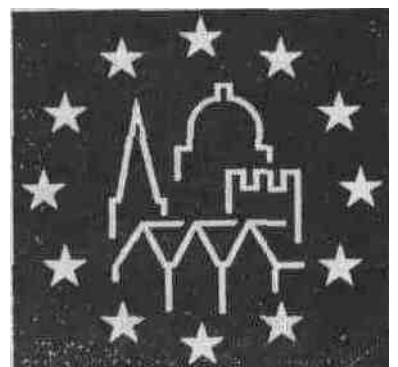
Via het Donkereind en Demmerik leidde de route naar de imposante Rooms-Katholieke Kerk van Vinkeveen met ook in die kerk een waardevol historisch orgel. De de routebeschrijving volgende kwam men o.a. langs het voormalige "Klooster", de schilderachtige boerderij Baambrugse Zuwe 1 en het voormalige "Schoolhuis" en kon men een bezoek brengen aan het Veenmuseum op het terrein van Jachthaven Borger.

De tocht vervolgde via Waverveen langs de Nederlandse Hervormde Kerk (niet opengesteld dit jaar) naar Mijdrecht waar de de Nederlandse Hervormde Kerk met het schitterende Batz-orgel openstond voor bezoek. In de Dorpsstraat kon de fraaie klokgevel van het pand nr. 23 worden bewonderd.

Door de Derde Bedijking ging de tocht naar De Hoef waar in Rooms Katholieke Kerk het in 1990 geheel gerestaureerde Sander Beekes orgel viel te bewonderen en te beluisteren.

De route werd vanuit De Hoef voortgezet naar de buurtschap Driehuis waar als laatste monument de Rooms Katholieke Kerk was opengesteld.

Voor degenen die verhinderd waren de fiets- en autotocht te rijden zijn nog een aantal routes beschikbaar. Deze kunnen worden afgehaald op de wekelijkse verenigingsavond in Het Prinsenhuis. Het is echt de moeite waard.

Uit het dagboek van een dorpsdokter

door Fred de Wit, Mijdrecht

Onlangs kwam onze historische vereniging via zijn achter-achter neef, in het bezit van een gedeelte van het dagboek van dokter Daniël de Bruijn. Dokter De Bruijn, geboren in 1838 en overleden in 1902, is vanaf 1864 huisarts in Mijdrecht geweest. "Wij kregen van de heer Marcel Cornelis de Haan, oud geneesheer-directeur van het Diaconessenhuis te Eindhoven, toestemming om een en ander uit dit dagboek van zijn over-oud-oom te publiceren. Voor de verduidelijking van de medische termen en recepten, was dokter P.Koopmans te Mijdrecht, zo bereidwillig om zijn medewerking te verlenen.

Daniël de Bruijn promoveerde op zaterdag 21 maart 1863 te Utrecht tot doctor in de geneeskunde met een proefschrift dat een omvang heeft van 39 bladzijden en als titel draagt: Over de voeding in ontslekingsziekten en koorts. Hij was

getrouwd met Wijnanda Sophie de Haan (1837-1914). Het huwelijk bleef kinderloos. Over de gezondheidstoestand van de Mijdrechtenaren in de vorige eeuwen, is in de boeken "Mijdrecht, meer dan veen alleen" en "Mijdrecht negenhonderd jaar", het een en ander gepubliceerd. Ook de activiteiten van dokter De Bruijn zijn hierin beschreven. De fragmenten uit dit dagboek geven geen chronologisch verslag van zijn dagelijkse medische werkzaamheden. Afwisselend zijn in het dagboek medische ervaringen neergeschreven, gevolgd door filosofische beschouwingen, financiële notities en gedachten welke zijn gemoedstoestand weergaven. Omdat sommige van deze beschouwingen in een ander handschrift zijn geschreven, is het vermoeden gerechtvaardigd dat ook zijn vrouw het dagboek gebruikte om haar gevoelens te uiten.

Dokter De Bruijn

Fragmenten uit het dagboek

25 december 1894. Griffioen, Molenkade Wilnis, 24 jaar oud, wonende op 1,5 uur afstand. Des namiddags te 4 ure geroepen zijnde, wordt mij vertoond een pot geel gekleurd braaksel.

Er wordt medegedeeld dat de patiënt de vorige dagen zeer wel was, zodat hij des avonds bij een burman op de koffie is geweest, doch dat hij naar huis lopende, pijn in de buik kreeg, die echter niet zo erg was om, naar gewoonte, de uit zoete melk bestaande avondpap te eten. Des nachts echter herhaalt zich de buikpijn, waarop des morgens braken volgde. Van dien tijd af heeft hij verschrikkelijk veel water gedronken. Zijn dorst was niet te lessen. Bij mijn komst bleek de buik opgezet te zijn en pijnlijk bij drukking en percussie. De buik was overal mat. Geen hernia, tong vochtig, kleine pols. Wordt voorgeschreven koude formentaties (omslagdoeken) pp de buik en medicijnen voor inwendig gebruik, 's Avonds 8 a 9 ure overleed de patiënt.. Diagnose: peritonitis acuta e causa per oratio. Wormen?

Nadere mededeling: op het buurpraatje is er door de patiënt zodanig gelachen dat hij pijn in de buik kreeg. De volksmening is dat er iets gebarsten is,

Volgens dokter Koopmans hebben wij hier te doen met een acute buikvliesontsteking op grond van een perforatie. Tegenwoordig hoeft men hieraan niet meer te overlijden..

In het register van overlijden van de gemeente Wilnis staat vermeld dat Abraham Griffioen, geboren te Nieuwer-Amstel, van beroep arbeider, te Wilnis op 25-12-1894 te 22 uur is overleden.

21 maart 1895. Ris van Dijk overleden na sedert enige dagen verschijnselen van hersenanaemie (herseneninfarct) gehad te hebben.

31 maart 1895. Mijndert Keijzer bij J.van Zijl sedert enige tijd in zich zelve gekeerd, mijmerende, vergeetachtig traag. Voorheen levendig van aard en spraakzaam. Moeder was indertijd melancholica, Een andere broeder heeft gedurende 14 dagen raniale verschijnselen gehad. Eetlust buitengewoon goed. Vraatzuchtig. Medicijnen voorgeschreven. Geplaatst in het gesticht voor krankzinnigen in Utrecht..
Dokter Koopmans merkt hierbij op dat het hier kennelijk gaat om iemand die uit een manisch depressieve familie komt. Tegenwoordig blijven deze mensen thuis en krijgen tranquillizers toegediend.

Op 10, 11, 12 en 17 mei behandelt dokter De Bruijn, J.Bijl, die abcessen heeft aan zijn oogleden. Deze worden veroorzaakt nadat betrokkene koeien lijdende aan miltvuur behandeld, afgemaakt en begraven had.

In juni 1895 krijgt dokter De Bruijn het druk want in Mijdrecht wordt typhus en cholera geconstateerd. Straatnamen kwamen toen nog niet voor, maar de gemeente was wel verdeeld in wijken en huisnummers.

Hij wordt dan geroepen bij de volgende patiënten die alleen aan typhus lijdten en noteert achtereenvolgens:

22 juni wijk II	nr. 55 Willem, Anna en Arie Sluis nr. 67 Jan Castricum en Loesje Haminer
23 juni	nr. 69 de vrouw van P.van Doesburg nr. 85 Dirkje Compier nr. 89 Neeltje Meijer nr. 87 Maria van Harberen nr. 61 Keetje de Graaf
13 juli	nr. 84 de Liefde en vrouw
24 juli	nr. 86 "l zoontje van van Wetten"!

Allen wonende op Hofland, vandaar dat dokter De Bruijn in zijn dagboek schrijft dat hij de inspecteur geschreven heeft over liet doodlopen van de sloot op Hofland en over het sloot- en spoelwater. Wij kunnen zonder meer aannemen dat het gebruik van het water uit deze sloot de oorzaak was van de typhusgevallen.

Hiermede zijn wij er nog niet, want hij noteert verder:

21 juli	Vrouw Wijdenes, ziekenhuis. Cholera nostras. Braken, diarree, kuitkrampen, koudzweet..
23 juli	H .Mulder. Cholera nostras, den vorigen dag met diarree uit Amsterdam gekomen.
23 juli	Vrouw Herms Bezuien, Hofland. Diarree.

N.B. Het water in de regenbak van het ziekenhuis bleek bij onderzoek grote hoeveelheden amonia te bevatten.

11 aug.	Jan de Graaf J.Bzn. W.II N. Typhus.
11 aug.	Jansje Bruinis W.I. Typhus.

Ons ziekenhuis

Het gemeentelijk ziekenhuis, waarover dokter De Bruijn liet heeft, bevond zich op het Hofland, ongeveer ter hoogte van liet huidige pand nummer 184. Het heeft van 1874 tot 1919 dienst gedaan en werd gebruikt om lijdters aan besmettelijke ziekten te isoleren. De hygiëne en de verzorging liet veel te wensen over. De inventaris was erbarmelijk en bestond uit twee ijzeren ledikanten, tien stromatrassen en twee zeegrasbedden. De patiënten hadden verder de beschikking over een theepot en een leitje met drie griffels. Verder waren er maar twee kammen en twee tandenborstels. Geen wonder dat het ziekenhuis meestal leeg was en dat men er alles voor over had om de zieken thuis te verzorgen. Als er geen patiënten waren dan bracht het ziekenhuis niets op en dat was natuurlijk zonde.

Vandaar dat de slimme gemeenteraad in 1884 besloot om het voor f.30.- per jaar te verhuren onder de strikte voorwaarde dat de huurder het, gezien de aard der bestemming, als een goed huurder net en zindelijk diende te gebruiken. De huurder nam bovendien nog op zich om, wanneer er patiënten waren, deze gedurende tien dagen kosteloos hulp, verpleging en eten te bieden.

De huurders waren een arbeider en een postbode, die dus naast hun dagelijkse arbeid,

ook nog eens als ziekenverpleger werk moesten verrichten.

Jammer genoeg zijn er geen foto's van het ziekenhuis bekend of, indien ze gemaakt zijn, zijn ze in het ongereede geraakt. Hopelijk komt er nog eens een foto uit een of ander familie-archief tevoorschijn,

Schoolbezoeken

Dokter De Bruijn legde ook schoolbezoeken af (volgens de literatuur was hij namelijk o.a. voorzitter van de plaatselijke schoolcommissie die in 1878 op grond van de nieuwe Schoolwet was opgericht - red.). Over de gezondheid van de kinderen noteert hij echter niets. Wel vermeldt hij:

4 september 1895. Schoolbezoek in De Hoef.

20 september 1895-Schoolfeest in het dorp.

11 december 1895. Schoolbezoek bij Gijsselman, hoofd der
Christelijke Nationale school in de Buurt.

Algemene indruk zeer goed. Vrij goede en zuivere lucht in de drie
vertrekken.

Reinheid en netheid in orde bevonden.

Een les in rekenkunde, uit het hoofd rekenen van leerlingen
tussen! O en 12 jaar gaf een zeer goede indruk, zo door vlugheid van
het oplossen in enkele, als op de geoefendheid in de wijze van
oplossen.. Ook een leesproef gaf tot bevrediging aanleiding.

Op duidelijkheid en nauwkeurigheid werd gelet. Aardrijkskunde
van Nederland. Werkzaam waren het hoofd der school, 2 onderwijzers
en 1 onderwijzeres.

16 december 1895. R.C. bijzondere school. Feest van het hoofd der
school. Het schoolgebouw is met een lokaal
vergroot. Twee hulponderwijzers.

Verdere aantekeningen over patiënten en andere zaken

8 september 1895. Jan Blok 9 jaar, aan De Hoef. Scabies in de plooi van de
knie en elleboog.

Dokter De Bruijn schrijft hem een zalf voor. Kennelijk had dit geen succes, want op 15
september krijgt hij een smeersel van olie en creoline.

Op 18 oktober 1895 krijgt hij bezoek van de weduwe van H.van Leeuwen, wier
schouder uit de kom is. Gereponeerd (teruggeplaatst) schrijft hij verder.

De volgende patiënt is Wimpje Egberts, een ongeveer 30-jarige maagd, die klaagt over
pijnlijkheid der genitaliën die inzonderheid bij urinelozing en bij lopen en zitten, hevig
wordt. Koude wassingen en boorwater en boorzalf, baten niet. Op 23 september klaagt
de patiënte over kloppingen die zij op de borst en in de hals gevoelt. Bij het naar bed
gaan zijn deze in meerdere mate. Bevingen en trillingen in de handen. Hij verbiedt haar
vlees- en meelspijzen te gebruiken.

21 oktober 1895.. Pijnlijke urinelozing verbeterd. Evenzo de pijn bij het lopen en zitten.
Hevige hartkloppingen. Uitgebreide hartstonen, geen demping, geen soufflé
(hartgeruis). Op de linkerheup een steenpuist.

Op heden 7 januari 1896 van L.van Veen gekocht land in de Kromme Mijdrecht voor
f. 11.000.- om te transporteren de 1e juli 1896 onder de verplichting de verkoper
gedurende 10 jaren huurder kan zijn tegen 3,5% 's jaars.

C.Verweij belooft in 1896 vijftig gulden te zullen aflossen van de lening a f.150.- in
september 1894 aangeaan.

In februari slaat de typhus epidemie weer toe. Hij noteert in wijk I, nr.213

25 februari	Elize Kockmann
26 februari	David Willig
28 februari	N. Visser
2 maart	Jc. Willig
6 maart	Jan Willig
6 maart	Marietje van der Vaart
6 maart	Torn Verlaan
6 maart	Jac. en Jan Pieneman
6 maart	Vrouw Cr.Catsburg, Scarlatina of morbillé (roodvonk of mazelen).
6 maart	Jansje de Liefde, idem
mei	3 kinderen van Dorus Groen, Jan Boerse
	Anna van IJperen,
2 maart 1896.	Bezoek van Jaantje Eijkelenboom, klagen over het wegblijven der menses. Volgens haar zeggen nu 8 a 9 dagen over tijd zonder dat zij er ene reden van kan zeggen. Waarschijnlijk zwanger.
5 maart 1896.	Ontzettend bericht van professor Kegge dat Japikse zich van het leven beroofd heeft. 6/3 op bezoek bij R.

Nogmaals schoolbezoeken

Vervolgens noteert hij bij elkaar diverse schoolbezoeken.

Openbare school

2 maart 1896. Schoolbezoek bij meester J. v.d.N. Leesles in de 2e klasse, 1e kl. en 3e kl. In de 5e klas uit het hoofd rekenen. De 2e kl. bevat 50 leerlingen en er is plaats voor 42.

School a/d Hoef

4 juni 1896. Les taalkunde (Kleinbentink).
De resultaten met het hoofd der school gezien en bewonderd.

Christelijk Nationale school in de Buurt

18 september 1896. Hoofd Gijsman, onderwijzers Tepana, Schalkwijk en mej. Schut. Algemene indruk zeer goed. De school en de leermiddelen zijn netjes.
De orde uitstekend. Wandkaarten van Europa en Nederland van Dr. Blink.
Rekenles en leesles. Rekenen met breuken. In de beide laagste klassen zaten de kinderen gedrongen. Wenselijk is een paar banken bij te plaatsen.

17 september 1896. Proefles van de heer Blommers.

23 oktober 1896. Proefles van de heer Ménage.

25 november 1896. Schoolbezoek aan De Hoef. Lezen 2e klas en rekenen 3e klas. Vormleer.

13 oktober 1898. Schoolbezoek aan De Hoef. Lezen en Aardrijkskunde.

20 oktober 1898. Schoolbezoek in het dorp. Hoofd der school ongesteld afwezig. Leesles, rekenen en taal in 3 klassen.

De Kaasverkoop

Op een aparte bladzijde van zijn dagboek hield dokter De Bruijn ook de verkochte kaas op de boederij in de Derde Bedijking bij en wel van 1884 tot en met 1901. In 1884 waren er 11 koeien, welk aantal opliep tot 28 in 1901. Ook de verkochte hoeveelheid kaas per koe ging omhoog en wel van 562 pond in 1884 naar 546 pond in 1901. In 1897 vermeldt hij een opbrengst aan kaas van f.1985.69, hetgeen neerkomt op een prijs van f.0.44 per kg. kaas. Deze prijs komt practisch overeen met de prijs welke ons lid Hein Reling vermeldde in zijn artikel "De veelteelt van toen..." in ons maartnummer van dit jaar. Hein Röling deelde mij ook nog mede dan men omstreeks 1900 per koe 1 bunder (- 1

hectare) weiland nodig had, zodat het hier ging om een groot boerenbedrijf van waarschijnlijk minstens 28 hectare.

Ontspanning

Op 14 juli 1897 meldt dokter De Bruijn dat hij naar Laag Soeren gaat en op 18 juli schrijft hij dat hij aldaar in een hotel verblijft. Onder deze regel noteert hij dat hij bericht van Treur heeft ontvangen dat deze de stier verkocht heeft voor f.225.- a f.230,-. Moeten wij uit deze mededeling concluderen dat Treur de pachter is geweest van een boerderij die eigendom was van dokter De Bruijn?

Wellicht kan een bezoek aan het Rijksarchief te Utrecht ons hierover uitsluitsel geven. Achter deze materiële zaken komt een bespiegeling over de Russische tsaar Nicolaas II. Deze deed een voorstel tot ontwapening en dokter De Bruijn schrijft hierover:

"Het woord van Nicolaas II is eene daad. Het is den daad van den goeden Zaayer. Valt de graankorrel heden op een rotsgrond, wie weet waar morgen de grillige wind het zaadje heenvoert. Verloren gaan kan het niet. Het moet zegen brengen. Het heeft al zegen verspreid, want de duiznden vrienden des vrede? hebben het vernomen en het is hun geweest een woord van bemoediging, een waar levenswoord."

Filosofie

De laatste bladzijden van het dagboek zijn gewijd aan enige filosofische beschouwingen, waardoor we een klein beetje een inzicht krijgen in het karakter van dokter De Bruijn. We laten er hier enige volgen:

"Ik ben in het midden van U, als een die dient"

"Er bestaat geen vrijheid, zonder den band dien de vrijheid aanlegt..
"Daarop steun onze vrijheid, dat wij gebonden zijn aan het goede"

"'s Menschen leven wordt geregeerd door zijne beginselen en door
"de omstandigheden waarin hij zich ziet geplaatst".

Daarvoor staat nog een Frans gedichtje, waarmee de dokter toch weer wat minder zwaar op de hand overkomt:

La vie est vaine
Un peu cl'amour
Un peu de haine
Et puis - bonjour'.

La vie est breve
Un peu d'espoir
Un peu de rêve
Et puis - bonsoir!

KOPIJ blijft a1tijd welkom !!

VAN DE GRAAFPLOEG

Er is weer het nodige te vertellen over de activiteiten van de graafploeg.

Als eerste even over het pand van Philipoom. Iedereen vraagt zich natuurlijk af, of hier niet gegraven moet worden! Wel, aan de diverse artikelen in de krant heeft U wellicht begrepen dat de Gemeente voor onze activiteiten helaas geen tijd heeft; er moet gebouwd worden. "Tijd is geld" En of we het daar nu mee eens zijn of niet, dat laten we maar in het midden.

Volgens de gegevens van 1832 uit het archief van Utrecht heeft er op de plaats van het pand Philipoom ene Herman v. Doorn, met het beroep als Chirurghijn, gewoond. En, daaraan grenzend. Jannetje Florijn en zij was naaister.

U vindt dit wat gedetailleerder terug in " DE PROOSTKOERIER" van maart 1992, waarin het dorp Mijdrecht rond 1832 beschreven staat. Intussen gaan de activiteiten, na een vakantiestop, wel door. We hebben intussen alle kaarten van DE RONDE VENEN uit Utrecht opgezocht, uitgepluisd, gekopieerd en in ons archief opgeborgen. Dit alles geeft een aardig beeld van die tijd. Er zijn al de nodige discussies over geweest, heel positief overigens. Het geheel moet nu worden gesorteerd en per gemeente worden ingebonden. Hier buigen Dhr. v. Zanten en Dhr. Boersma zich over, en natuurlijk een ieder die hier ook maar enigszins in geïnteresseerd is. Iedereen is op dinsdagavond van harte welkom om de kaarten te bekijken. Ook willen we een exemplaar inkleuren om het zoeken te vergemakkelijken en er niet de vraag rijst van: "is dit nu water of is het een weg" of "is dit een bos of een boomgaard" enz. enz.

Er is weer een heleboel te doen, waarbij we weer veel hulp nodig hebben voor o. a. Kopieren, Inkleuren, Uitzoeken, Inbinden, enz. enz.

Verder gaan we (Annemieke Meijer en Wilma Raadsveld) in de archieven van DE RONDE VENEN snuffelen, om te proberen een tijdbalk te maken van een tussentijd van ± 50 jaar en te starten in 1832 en dan terugtellend.

Zo dit is het weer zo'n beetje, mochten er vragen of opmerkingen zijn en dat is ongetwijfeld het geval, laat U het dan even weten. Wij zijn ook maar amateurs en weten zeker niet alles.

Wilma Raadsveld

*Als U deze foto onder ogen krijgt dan is Philipoom in de dorpsstraat van Mijdrecht al verdwenen.
Dus, geschiedenis geworden*

ARCHEOLOGIE

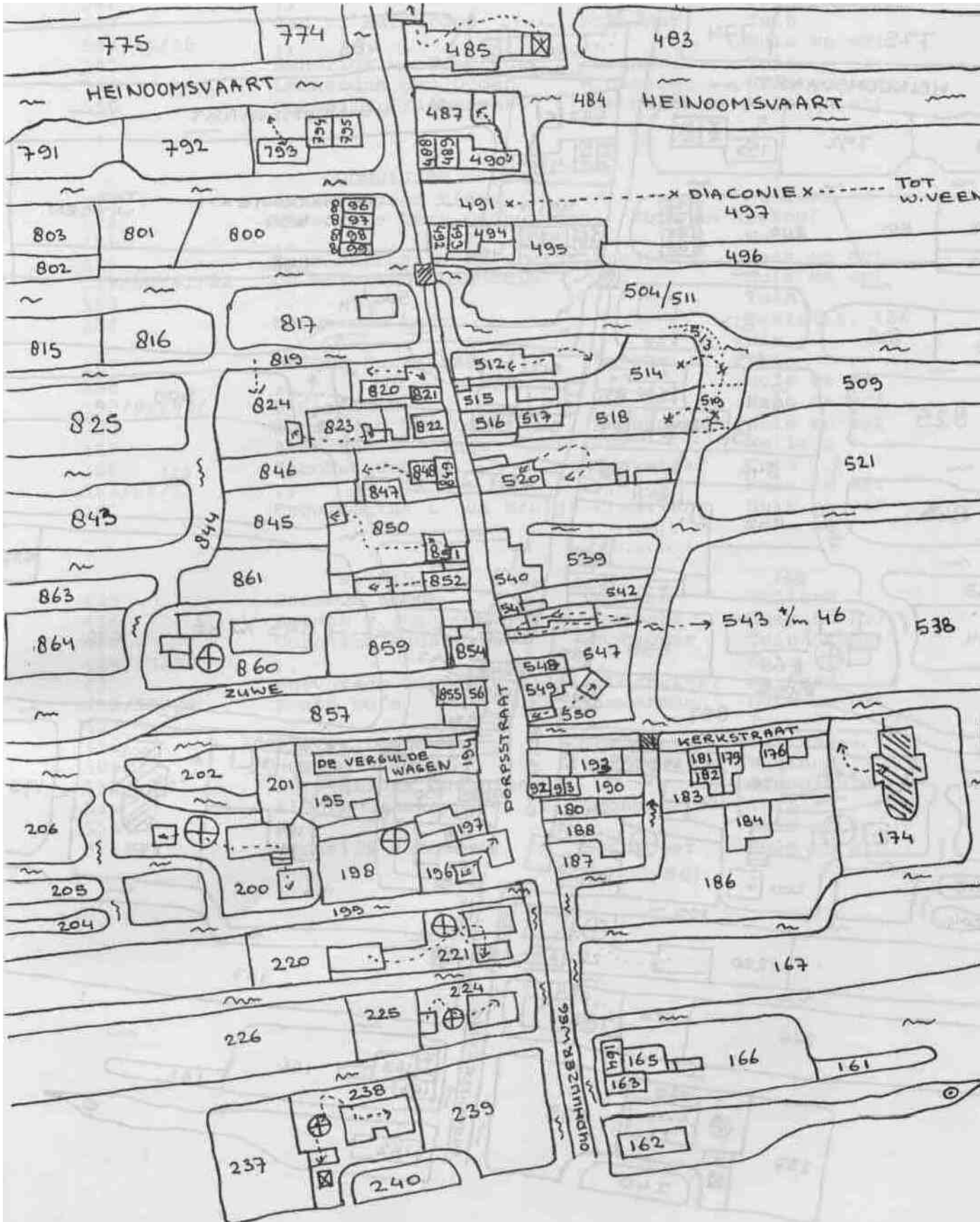
door Wilma Raadsveld

Hierbij de beschrijving van Wilnis en Oudhuijzen. Het was dit keer een hele puzzel, maar dankzij gegevens uit het archief in Utrecht en natuurlijk de wandelende atlas Dhr. van Soest en met dank aan Dhr. van Leeuwen ben ik er redelijk in geslaagd. Ongetwijfeld zijn er fouten in geslopen. Ik hoop daarom dat U zult reageren op deze gegevens. Tenslotte is er voor mij ook nog een hoop te leren.

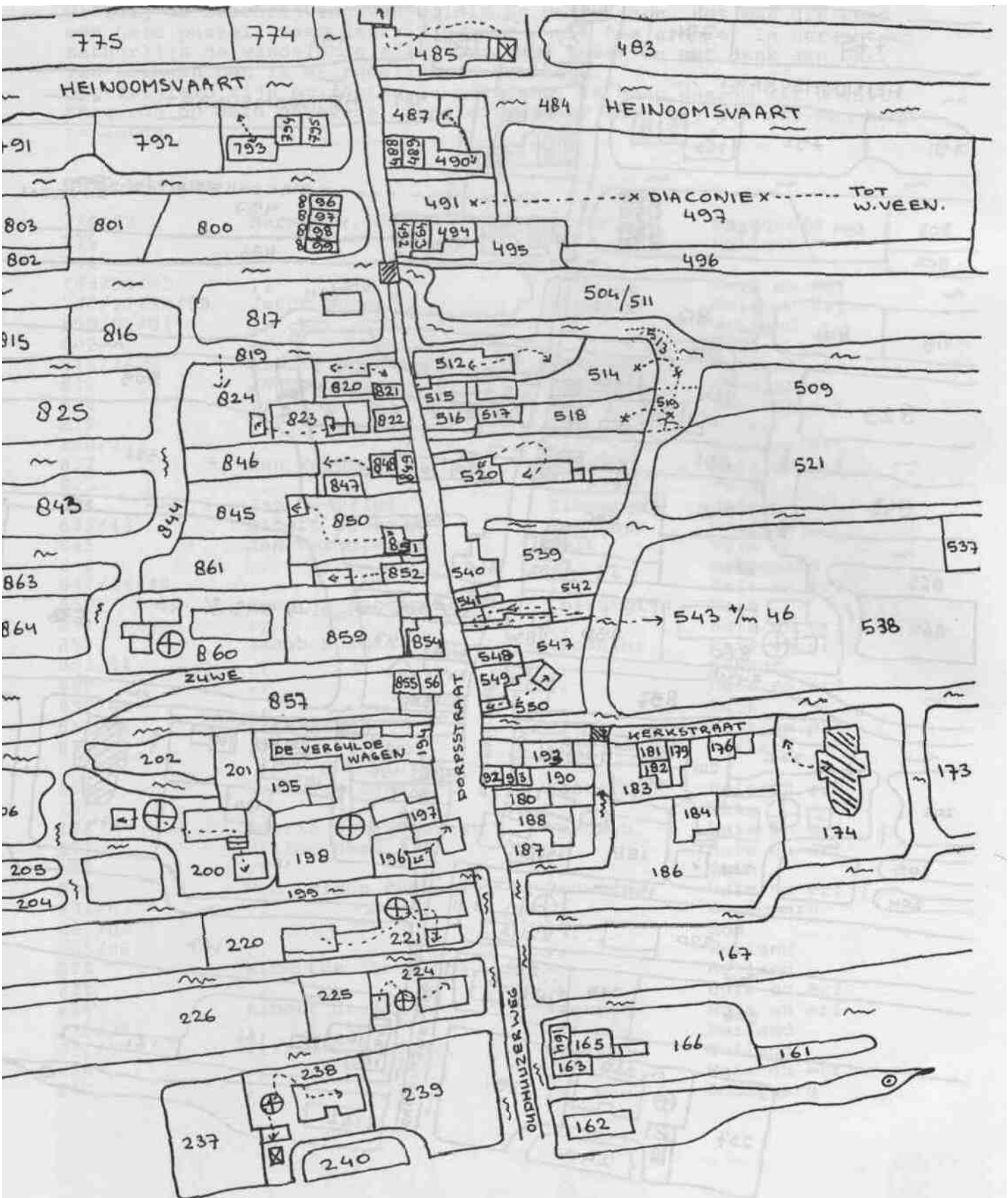
Bij de tekening

774/92	Herman v. Os	Veenbaas	Boomgaard
775	' '	' '	Weiland
791	' '	' '	' '
793/94/95	' '	' '	Huis en erf
796/97/98/99	Jacob Bosman	Grossier	Huis en erf
800/01/03	' '	' '	Weiland
802	' '	' '	Tuin
815/16	Albert Graskamp	Veenbaas	Weiland
S 17	Jan de vries	Timmerman	Boomgaard
818	' '	11	Turfsch.erf
819	' '	' '	Water
820/21	' '	' '	Huis en erf
822	Jan Verhoef	Bakker	Huis en erf
823	' '	' '	Tuin
824	Jan de vries	Timmerman	Tuin
825/43	Albert Grasman	Veenbaas	Weiland
845	Jan Vermeien	Smit	Tuin
846	' '	' '	Boomgaard
847/48/49	' '	' '	Huis en erf
850	Hendrik Scheepens	Chirurgijn	Tuin
851	' '	' '	Huis en erf
852	Jacob Bosman	Grossier	Huis en erf
853/54	' '	' '	schuur
860	' '	' '	Huis en erf
859/61	' '	' '	Tuin
855/56	R. C. Armen	-	Huis en erf
857	' '	-	Weiland
	OUTHUIJZEN		
194	Cornelis Maaskant	Kastelijn	Huis en erf
195	' '	ii	Tuin
196	Gerrit Schaaphuizen	Veenman	Huis en erf
197	Willem Boon	' '	Huis en erf
198	' '	' '	Tu: i-rl
200	Wed. Simon Brouwer	Bouwman	Huis en erf
201/03	' '	' '	Boomgaard
202/04	' '	' '	B03
205/06	' '	' '	Weiland
220	Albertus Jan Klaus	-	Weiland
221	' '	' '	Huis en erf
224	Albert Graskamp	Veenman	Huis en erf
225/26	' '	' '	Weiland
237/39	Willem v. d. Vaart	Bouwer	Weiland
238	' '	' '	Huis en erf
240	' '	' '	Boomgaard

WILNIS - OUDHUIZEN 1832

WILNIS - OUDHUIZEN 1832

518			Tuin
520	Bernardus Schaaphuizen	Timmierinan	Huis en erf
539	Cornelis Rademaker	Houtman	Tuin
540			Huis en erf
541	Adrianus Toornvliet	Schoenmaker	Huis en erf
542			Tuin
543	Jan v. Harberden	Schilder	Tuin
544/45/46			Huis en erf
547	Hendrick v. Wieringen	Veenman	Tuin
549	Leenardus den Ouden	Winkelier	Huis en erf
550	Cornelis Driehuizen	Schoolmeest.	Huis en erf

OUDHUIJZEN

173	Jan Albertus Klaus	---	Weiland
174	Hervormde kerk Oudhuijzen.	Kerk en kerkhof	
175			Water
176	Engelbertus L. de Bruijn	Predikant	Huis en erf
179/80/81/82	De Hervormde Diaconie		Huis en erf
183			Tuin
184	Hervormde kerk		Pastorie, 186
		erf en tuin	
187	Willem Straatkamp	Bakker	Tuin
188			Huis en erf
190/91/92/	R. C. Armen	---	Huis en erf
193	Jacob van der Does	Burgemeest.	Huis en erf
167	Albertus J. Klaus	---	Weiland
166	Jacobus Groot	Metzelaar	Tuin
163/64/65			Huis en erf
162	Engelbertus L. de Bruijn	Predikant	Huis en erf

WILNIS

483	Jacobus Smits	Veenman	Weiland
485	Herman v. Os	Veenbaas	Huis en erf
487	Cornelis Rademaker	Houtkoper	Tuin/Schuur
488/89/90			Huis
491	Hervormde Diaconie wilnis	Oudhuijz.	Weiland
492/93/94	Evert Hofs	Timmerman	Huis en erf
495			Tuin
496	Pieter Langendam	Veenman	Weiland
504/11	Herman v. Os	Veenbaas	Weiland
512	Gem. Wilnis Oudhuizen		Schoolhuis
514	Albert Graskamp	Veenman	Tuin
515			Huis en erf
516/17	Cornelis Rademaker	Houtkoper	Huis en erf

Van de SECRETARIS

Als bestuur van onse vereniging, hebben we onszelf de opdracht gegeven, de leden van de vereniging, het eigenlijke historische werk te laten doen. Zo dat staat er. Ik had het al eerder willen zeggen.

Het is niet de bedoeling om u werk te verschaffen, in de zin van het oud Hollandse gezegde "wie voor ons werkt, is onze knecht". Nee, wij weten wat een voldaan gevoel het is, om na veel zoeken, historische informatie te vinden. Zo n "nieuwttje", is weer aanleiding om verder te zoeken, maar geeft ook achtergrond informatie over gebouwen, namen, taal, e. d. , waar wij spontaan niet aan gedacht zouden hebben.

Ik zal u een voorbeeld geven. Kort geleden zocht ik naar een informatie over turf maken. In een oud boekje uit 1787 vond ik, dat: citaat.

He eerste naader der vierkantige Turven, die omtrent de XI eeuw geleefd heeft. is ons zo wel onbekend, als de naam van den Zeeman, die het eerste leerde traan In Zee te storten, om een Schip door de zwaare brandingen heen te helpen.
Einde citaat.

Het is toch leuk, om hier de oorsprong te vinden van ons gezegde : "Olie op de golven gooien".

Het bestuur gunt de leden van de vereniging óók dat genoeg. Daarom zullen we op termijn de Proostkoerier uitbreiden met een aparte afdeling, waarin activiteiten, welke verricht moeten worden, en mededelingen over activiteiten, welke al gestart zijn, uitgebreid aan de orde komen.

Vooruitlopend op deze aanvulling, heb ik van de redactie van de Proostkoerier, een pagina (A 4) gekregen om u op de hoogte te brengen, en als u het interessant vindt, te houden, van hetgeen er aan algemene informatie, via de ingekomen stukken op de bestuurs-tafel terecht komt.

Ook wil ik deze pagina gebruiken om u deelgenoot te maken bij de uitvoering van het beleidsplan, dat in structuur door het bestuur is opgezet. Uw uitwerking van het beleidsplan en vooral de uitvoering van het plan, willen wij gebruiken om de leden te betrekken, bij het vele historisch onderzoek dat nog gedaan moet worden.

Om u een indruk te geven van de onderwerpen, welke nog voor historisch onderzoek in aanmerking komen, en de historie, welke nog op papier gezet moeten worden, geef ik u in willekeurige volgorde enkele items door.

- de dorpsverhalen, al of niet waar gebeurd, vaak gekoppeld aan de naam van specifieke dorpsfiguren. Deze verhalen dreigen verloren te gaan, omdat **de** verhalen vertellers er niet meer zijn.
- de historische herkomst van de namen van de buurtschappen in onze gemeente.
- de beschrijving van historische gebouwen, de bestaande en de niet meer bestaande, zoals boerderijen, de Rechthuizen (restaurant, café) enz, enz.
- de klederdrachten. Vooral van belang voor het inrichten van een oudheidskamer.
- de economische, sociale en maatschappelijke historie.
- de historische verklaring voor de karakter verschillen tussen de bevolking van Mijdrecht, Vinkeveen, Wilnis.

In de volgende Proostkoerieren zullen wij u op de hoogte houden van onze beleidsvoornemens.

Het bestuur zal aanzetten geven, door werkgroepen te vormen, het werk zal door de leden worden gedaan.

De INGEKOMEN STUKKEN.

De Historische Verenigingen in de provincie Utrecht participeren en ontmoeten elkaar in de Stichting Stichtse Geschiedenis. afgekort gaat het S.S.G. heten.

Van deze Stichting kunnen we veel verwachten, omdat er beroep gedaan kan worden op deskundigheid.

Sinds kort heeft deze Stichting een consultant regionale geschiedbeoefening in dienst. De heer F. Vogelzang. De heer Vogelzang is aanspreekpunt voor de Stichting, en heeft ook een coördinerende functie voor de aangesloten historische verenigingen.

De S.S.G. heeft in samenwerking met Gelders Oudheidkundig Contact, Culturele Raad Overijssel, Stichting Ondersteuning Musea, een boekje samengesteld, waarin is opgenomen, informatie over maar liefst 42 cursussen en studiedagen.

In het voorwoord wordt het zo aangekondigd;
Door de samenwerking tussen deze instellingen, kunt u een keuze maken uit een groot en interessant cursusaanbod, dat betrekking heeft op een breed terrein: musea en museumbeheer, geschiedenis en geschiedbeoefening, paleografie, genealogie, archeologie en monumentenzorg.

Inschrijving staat open voor alle belangstellenden uit de provincies Overijssel, Gelderland en Utrecht.

Open Monumentenkrant. Op 12 september 1992 hebben de beheerders van de monumenten hun bezit weer aan het volk getoond.
De Open Monumenten Krant geeft een overzicht van alle deelnemende gemeenten en hun monumenten.

Als monumenten in onze gemeente De Ronde Venen, staan er totaal zeven genoteerd. Dm precies te zijn, zes kerken en een molen. De overige oude tot zeer oude panden, hebben weliswaar een monumentaal uiterlijk. Hun geschiedenis staat in hun voegen gegraveerd. Eeuwen zien op ons neer (Napoleon), maar ze zijn gezakt voor het examen gediplomeerd monument. Ze haalden de score niet. Jammer is dat. Vooral als ze gesloopt worden.

Van de Provincie Utrecht kwam een folder met informatie over "subsidies voor de instandhouding van monumenten".
(Citaat: 'Op onze kastelen moeten we zuinig zijn, daar zijn we het wel over eens. Kastelen zijn monumenten. Maar een bakhuisje bij een oude boerderij? Om nog maar te zwijgen van een duiventoren of de lindeboom op het dorpsplein. Einde citaat.

Als we het bovenstaande goed lezen en begrijpen, komt de gemeente De Ronde Venen in de volgende "Open Monumentenkrant" met zeker twaalf monumenten, waaronder o.a een prachtige boom, voor een verlaten huis van de gemeente.

De INGEKOMEN STUKKEN, welke ik hierboven gemeld en toegelicht heb, liggen ter inzage in een z.g. LEESMAP, in ons Verenigingslokaal "het Prinsenhuis", Prinses Wilhelminalaan 31, te Mijdrecht.

Elke dinsdagavond, vanaf 20.00 uur houden we open huis. U hebt dan de gelegenheid om informatie te halen uit de bibliotheek van de vereniging. Er zijn altijd leden aanwezig, die u te woord zullen staan en bereid zijn u te helpen.

Peter van Golen.

Medewerkers (m/v) gevraagd

In het zojuist begonnen seizoen zijn er allerlei plannen op historisch gebied waarvoor wij hulp nodig hebben.

Aan het werk zijn al:

een documentatie werkgroep
een opgravingswerkgroep
een redactie commissie
een evenementen commissie
een foto werkgroep
een kadaster werkgroep
het bestuur.

Er moeten nog komen: een tentoonstellingswerkgroep
een Veenmuseum werkgroep
een monumenten werkgroep
een heemkunde werkgroep
een werkgroep stamboom onderzoek
een werkgroep Algemene Bijstand.

Kortom er is veel werk aan de winkel dat door te weinig (en dikwijls dezelfde) mensen wordt verricht. Dat is niet goed.

Wij doen daarom langs deze weg nogmaals een beroep op zoveel mogelijk leden om actief te gaan deelnemen aan de verrichtingen van de Vereniging.

Veel handen maken licht werk en elke paar uurtjes, bijv. eenmaal in de maand, zijn welkom. Een telefoontje naar de secretaris, met opgave van Uw eventuele voorkeur en de hoeveelheid tijd die U periodiek voor de vereniging ter beschikking hebt, is voldoende. Ook kunt U natuurlijk eens op een dinsdagavond (dat wordt binnenkort misschien ook nu en dan op maandag vanwege de cursus Paleografie op dinsdag om de veertien dagen) naar het Prinsenhuis komen om kennis te nemen van de gang van zaken daar en U meteen als 'medewerker' aan te melden.

Doet U ook mee ? Ja toch !

Cursus Paleografie

Op 15 september is in het Prinsenhuis de cursus Paleografie begonnen met het maximale aantal van 21 deelnemers.

Alle deelnemers waren prompt op tijd present en de docent, de heer D. Koen, verbonden aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, hield een inleidend betoog nadat de cursisten zichzelf hadden voorgesteld en iets over hun achtergronden hadden verteld.

Mede aan de hand van lesmateriaal dat werd verstrekt, is vervolgens geprobeerd gezamenlijk enige oude handschriften te ontcijferen. Daarbij is om beurten door de deelnemers een stukje gelezen en hielp de docent waar dat niet lukte, terwijl hij tevens toelichtingen gaf op bepaalde schrijfwijzen en schrijfgewoonten in het oude schrift.. Vooral de veelgebruikte afkortingen kwamen daarbij herhaaldelijk aan de orde.

Later op de avond werd een aanzienlijk moeilijker document onderhanden genomen. Aanvankelijk was het voor de meesten een onbegrijpelijk stuk tekst, maar na de nodige gezamenlijk inspanning en (veel) hulp van dhr. Koen, zijn wij er toch redelijk uitgekomen. Het ging hierbij om een trouwacte uit 1695.

De stukken die dhr. Koen had uitgekozen hadden betrekking op onze regio en dat maakte het geheel extra interessant.

Kortom het was een veelbelovend begin en allen zien met belangstelling uit naar de volgende lessen,

LC

BESTUUR van Historische Vereniging
DE PROOSDIJLANDEN
opgericht 20 september 1984

Voorzitter:

P.C.Grundmann
Wilnis tel.: 02979-81578

Vice-Voorzitter:

L.Claassen
Mijdrecht tel.: 02979-83512

Penningmeester:

Mevr. B.van Tol-Burgers
Burg. Padmosweg 38
3648 BG Wilnis
Tel.: 02979-84213

Secretaris:

P.A. van Golen
Vinkeveen tel.: 02972-1672

POSTADRES SECRETARIAAT:

POSTBUS 65
3648 ZH WILNIS

Documentatie:

Th.De Schrijver
Tel.: 02979-84241

Archeologie/Opgravingen:

Mevr. W.M. Raadsveld-Pronk
Mijdrecht

Bankrelatie:

RABOBANK Mijdrecht
Rek.nr. 36.96.18.505
Giro bank nr. 283067

Contributie: f. 25,— per jaar